

Týždeň od 17. do 23. augusta

UČENIE UČENÍKOV (2)

TEXTY NA TENTO TÝŽDEŇ

Marek10 (1Moj 1,27; 1Moj 2,24; Gal 4,1.2; Rim 6,1–11; Iz 11,1–16)

ÚVODNÝ TEXT

„Lebo ani Syn človeka neprišiel, aby sa dal obsluhovať, ale aby sám slúžil a dal svoj život ako výkupné za mnohých.“ (Mar 10,45)

Tento týždeň budeme študovať 10. kapitolu Evanjelia podľa Marka. Tým ukončíme dôležitú časť, v ktorej Ježiš pripravuje svojich učeníkov na pochopenie podstaty kríža. Prvá polovica kapitoly sa zaoberá samotnými učeníkmi. Druhá polovica sa venuje otázkam, ktoré sú dôležité pre učeníctvo, ale nahlíada na ne optikou tých, čo sa dostávajú do kontaktu s Ježišom. Farizeji prichádzajú a hádajú sa s Ním na tému rozvodu, rodičia prinášajú svoje deti, aby ich Ježiš požehnal, bohatý mládenec sa pýta na večný život a slepý sa pýta na zrak.

Táto kapitola obsahuje dôležité naučenia o tom, čo znamená nasledovať Ježiša, a to najmä v súvislosti s praktickými otázkami každodenného života, medzi ktoré patrí manželstvo, deti, postoj k bohatstvu a odmena a cena za Jeho nasledovanie. Kapitola vrcholí uzdravením druhého nevidomého (Mar 10,46–52; porovnaj s Mar 8,22–26). Toto uzdravenie tvorí záver celej časti (Mar 8,22–10,52) a zároveň ilustruje, aká je cena nasledovania Ježiša a k čomu môže toto nasledovanie viesť.

Tieto naučenia pripravujú Ježišových nasledovníkov na výzvy, ktoré so sebou prináša učeníctvo. A to bez ohľadu na to, či ide o učeníkov žijúcich pred dvadsiacimi rokmi alebo dnes, v 21. storočí.

OSNOVA LEKCIE

Pri štúdiu desiatej kapitoly uvidíme (podobne ako v predchádzajúcej lekcii), akým spôsobom učil Ježiš svojich učeníkov o zásadách svojho kráľovstva a o tom, čo znamená byť Jeho učeníkom.

- Mar 10,1–12: Ježišovo učenie o manželstve (nedeľa)
- Mar 10,13–16: Ježišovo učenie o deťoch (pondelok)
- Mar 10,17–31: Ježišovo učenie o životných prioritách (utorok)
- Mar 10,32–45: Ježišovo učenie o skutočnej službe (streda)
- Mar 10,46–52: Uzdravenie slepého – získanie nového učeníka (štvrtok)

BOŽÍ PLÁN PRE MANŽELSTVO

²Tu prišli farizeji a skúšali ho otázkou, či je mužovi dovolené prepustiť manželku. ³Odpovedal im: „Čo vám prikázal Mojžiš?“ ⁴Odpovedali: „Mojžiš dovolil napísať prepúšťací list a prepustiť ju.“ ⁵Ježiš im však povedal: „Takéto ustanovenie vám napísal pre tvrdosť vášho srdca. ⁶No už na začiatku ich Boh stvoril ako muža a ženu. ⁷Preto opustí človek svojho otca i matku a prilne k svojej žene ⁸a budú dvaja jedno telo. Takže potom už nie sú dvaja, ale jedno telo. ⁹Čo teda Boh spojil, človek nech nerozlučuje.“ (Mar 10,2–9)

Prečítaj si text Mar 10,1–12 a porovnaj s 1Moj 1,27 a 1Moj 2,24. Aká pasca sa skrývala v otázke farizejov o rozvode? Aké ponaučenie dal Ježiš vo svojej odpovedi?

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

V tejto pasáži sa farizeji pýtajú Ježiša, či je dovolené, aby sa muž rozviedol so svojou manželkou. Farizeji považovali rozvod za zákonný. Líšili sa len v otázke dôvodov, pre ktoré bolo možné legitimizovať rozvod. V zásade existovali dva prístupy predstavované nasledovníkmi dvoch veľkých rabínov – *Šamaja* a *Hilela*. *Šamajovi* nasledovníci vykladali Tóru prísnejšie a podľa nich mohli byť príčinami rozvodu len bezdetnosť, materiálne či citové zanedbávanie alebo manželská nevera. *Hilelovi* nasledovníci boli oveľa zhovievavejší a umožňovali rozvod takmer z akéhokoľvek dôvodu, hoci ich proces udeľovania rozvodu bol oveľa zložitejší, čo mnohých v konečnom dôsledku od rozvodu odrádzalo.

Môže sa preto zdať nezvyčajné, že farizeji kladú Ježišovi všeobecnú otázku, či je rozvod vôbec prijateľný. Na pozadí tejto otázky sa však skrývalo sprisahanie, ktoré malo dostať Ježiša do problémov u Herodesa Antipasa. Ten bol vládcom regiónu na východ od Jordánu, kde sa Ježiš práve vtedy nachádzal. Antipas sa totiž rozviedol so svojou manželkou a oženil sa s Herodiadou, manželkou svojho brata. Herodes dal stať *Jána Krstiteľa* pre jeho výčitky súvisiace s týmto nezákonným vzťahom (pozri Mat 14,1–12).

Ježiš odpovedá protiotázkou. Pýta sa farizejov, čo v tejto veci prikázal Mojžiš. Farizeji sa vo svojej odpovedi odvolávajú na text 5Moj 24,1–4, ktorý opisuje konkrétny prípad nového manželstva po rozvode. Izraeliti v Mojžišových dňoch už praktizovali rozvod. Judikatura opísaná v 5. Mojžišovej 24 mala poskytovať žene ochranu. Ale v Ježišových dňoch toto učenie Hilelova škola prekrútila, aby sa uľahčil rozvod takmer z akéhokoľvek dôvodu. Zákon, ktorý mal ženu chrániť, sa teda používal na jednoduchšie ukončenie manželstva a zbavenie sa nechcenej ženy.

Namiesto diskusie o judikature v 5. Mojžišovej 24 sa Ježiš odvoláva na pôvodný Boží ideál pre manželstvo, ako ho vyjadruje 1. Mojžišova 1 a 2. Poznamenáva, že na počiatku Boh stvoril muža a ženu (1Moj 1,27), dvoch jednotlivcov. Potom spája túto pravdu s myšlienkou, že muž opustí svojich rodičov a pripojí sa k svojej manželke a stanú sa jedným telom (1Moj 2,24). Tento koncept jednoty sa stáva základom Ježišovho potvrdenia manželského zväzku. Čo Boh spojil, ľudia by nemali rozdeľovať.

■ Čo môže vaše zborové spoločenstvo urobiť pre posilnenie manželstiev vo vašom strede? Ako pomáhate tým, ktorým sa manželstvo rozpadlo?

APLIKÁCIA

JEŽIŠ A DETI

¹³K Ježišovi prinášali deti, aby sa ich dotkol. Učeníci im však dohovárali. ¹⁴Keď to Ježiš zbadal, rozhorčil sa a povedal im: „Nechajte deti prichádzať ku mne a nebráňte im, lebo takým patrí Božie kráľovstvo. ¹⁵Amen, hovorím vám: Kto neprijme Božie kráľovstvo ako dieťa, nevojde doň.“ ¹⁶A bral ich do náručia, kládol na ne ruky a požehnával ich. (Mar 10,13–16)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Čo urobil Ježiš pre tých, ktorí k Nemu prinášali deti (Mar 10,13–16)?

Deti boli v starovekom svete považované za veľmi dôležité. V kultúre, kde dominovali muži, sa veľký dôraz kládol na chlapcov. Narodenie a detstvo však vôbec neboli jednoduché. Bez modernej lekárskej starostlivosti existovalo veľké riziko súvisiace nielen s tehotenstvom a pôrodom, ale aj s prvými rokmi života detí. Mnohé kultúry používali tradičné lieky a amulety na ochranu zraniteľných maličkých pred zlými silami.

Hoci deti boli žiadané a dôležité, v skutočnosti mali veľmi nízke sociálne postavenie – podobne ako otroci (Gal 4,1.2). V grécko-rímskom svete boli deti s telesným postihnutím alebo neželané deti ponechané svojmu osudu, alebo dokonca hodené do rieky. Chlapci mali väčšiu cenu ako dievčatá. Niekedy boli tieto opustené deti „zachránené“, len aby ich vychovali a predali ako otrokov. Zdá sa, že učeníci nepochopili Ježišove slová v predchádzajúcej kapitole o tom, že prijímaním detí prijímame aj Ježiša (Mar 9,33–37). Teraz karhajú tých, ktorí prinášajú deti k Ježišovi, aby ich požehnal. Učeníci majú možno pocit, že je to nedôležité a že Ježiš nebude mať na niečo také čas.

Veľmi sa však mylili. Ježiša ich konanie dokonca rozhorčilo. Marek vo svojom evanjeliu zaznamenáva niekoľko výrazných reakcií Ježiša na konanie ľudí. Je určite poučné, že jedna z jeho silných reakcií bola voči ľuďom, ktorí sa snažili držať od Neho deti čo najďalej.

Dôrazne trvá na tom, že učeníci nesmú deťom brániť na ceste k Nemu. Prečo? Pretože im patrí Božie kráľovstvo a človek ho musí prijať s postojom a pohľadom dieťaťa. Ide pravdepodobne o odkaz na jednoduchú, bezvýhradnú dôveru v Boha.

„Nedovoľme, aby naša nekresťanská povaha predstavovala Ježiša v zlom svetle. Neodrádzajme ich svojou chladnosťou a nevlúdnosťou. Nebudme príčinou toho, že v deťoch vznikne pocit, že sa im v nebi nebude páčiť, ak tam budeme my. Nehovorme o náboženstve ako o niečom, čomu deti nemôžu rozumieť. Nevzbudzujme dojem, že nechceme, aby už v detstve prijali Krista. Nevyvolávajme v nich nesprávnu predstavu, že Kristovo náboženstvo je pochmúrne a prísť k Spasiteľovi znamená vzdať sa v živote všetkého radostného.“ (MH 44; CZŽH 24)

APLIKÁCIA ■ Ako môžete lepšie predstaviť Ježiša deťom vo vašom okolí?

NAJLEPŠIA INVESTÍCIA

¹⁷Keď sa vydával na cestu, ktosi k nemu pribehol, padol pred ním na kolena a pýtal sa ho: „Učiteľ dobrý, čo mám robiť, aby som sa stal dedičom večného života?“ ... ²¹Vtedy sa Ježiš naňho s láskou zahľadela a povedal mu: „Jedno ti chýba. Chod, predaj všetko, čo máš, daj chudobným a budeš mať poklad v nebi. Potom príď a nasleduj ma!“ ²²Po týchto slovách mládenec zosmutnel a zarmútený odišiel, lebo mal mnoho majetku. (Mar 10,17.21.22)

Aké kľúčové ponaučenia o viere a cene učeníctva pre kohokoľvek, bohatého alebo chudobného, sa nachádza v texte Mar 10,17–31?

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Mládenecov prístup naznačuje jeho úprimnosť a úctu k Ježišovi. Pribehol, klakol si pred Ním a položil otázku, ktorá je dôležitá pre osud každého človeka: *Aké požiadavky musím splniť, aby som mohol zdediť večný život?* Ježiš vo svojej odpovedi odkazuje na druhú tabuľku Desatora. Muž opäť prejaví svoje nadšenie. Hovorí, že to všetko zachovával od svojej mladosti.

Zo štyroch evanjelií len Marek poznamenáva, že Ježiš si tohto muža „zamiloval“ (Roh.). Na mužovom nadšení je niečo príťažlivé. Ježiš však skúša jeho úprimnosť žiadosťou, aby všetko predal a nasledoval Ho. Muž odchádza zarmútený, pretože mal veľký majetok. V skutočnosti prikázania nezachovával. Porušil hneď to prvé, keď si vo svojom živote postavil na najvyššie miesto niečo iné ako Boha. Modlou sa mu stalo jeho bohatstvo.

Ježiš potom hovorí o zvodnej podstate bohatstva. Pre veľké zviera, ako je ťava, je ľahšie prejsť malým otvorom ihly, ako pre bohatého človeka vstúpiť do neba. Učeníci sú ohromení Ježišovými slovami a čudujú sa, kto teda môže byť spasený. Najdôležitejší Ježišov výrok v tejto časti je vo verši Mar 10,27. „Ľuďom je to nemožné, ale Bohu nie; lebo Bohu je všetko možné.“

Tento text sa zdá byť príhodným miestom na ukončenie príbehu: do neba sa nemôžeme dostať sami; na to, aby sme boli spasení, potrebujete Božiu milosť. Potom však Peter emotívne vyhrkne, že on a jeho priatelia opustili všetko, aby nasledovali Ježiša. Ježiš odpovedá, že čokoľvek, čo sme zanechali, aby sme Ho nasledovali, nie je ničím v porovnaní s tým, čo dostaneme teraz a „v budúcom veku“.

Hlavná myšlienka teda znie: *Kristova smrť je riešením na ľudskú vinu. Kristova milosť a Jeho vzkriesený život sú tým, čo posilňuje poslušnosť Jeho prikázom.*

■ **Prečítaj si text Rim 6,1–11. Ako tieto verše odhaľujú realitu Božej milosti v našom živote, keď nás On ospravedľuje a robí z nás nových ľudí?**

APLIKÁCIA

„MÔŽETE PIŤ KALICH, KTORÝ JA PIJEM?“

³⁵Vtedy prišli k nemu Zebedejovi synovia Jakub a Ján s prosbou: „Učiteľ, chceme, aby si nám splnil, o čo ťa požiadame.“ ³⁶On sa ich však opýtal: „Čo chcete, aby som pre vás urobil?“ ³⁷Odpovedali mu: „Daj, aby sme sedeli v tvojej sláve jeden po tvojej pravici a druhý po ľavici.“ ³⁸No on im povedal: „Neviete, čo si žiadate. Môžete piť kalich, ktorý ja pijem, alebo byť pokrstení krstom, ktorým som ja pokrstený?“ (Mar 10,35–38)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Prečítaj si text Mar 10,32–45. Ako tieto verše ukazujú pretrvávajúcu neschopnosť učeníkov pochopiť nielen Ježišovo poslanie, ale aj podstatu toho, čo znamená nasledovať Ho?

Ježiš sa na svojich cestách stále viac približuje k Jeruzalemu. Počas spoločného putovania sa čoraz viac otvára svojim učeníkom a ukazujú im, čo sa má stať v Jeruzaleme. Oni však Jeho slovám buď neveria, alebo ich vedome vytesňujú. Keď Ježiš hovorí o svojej smrti a o svojom zmŕtvychvstaní, je až zarážajúco konkrétny. Jeho slová však neboli to, čo chceli učenici počuť, a tak ich vo svojom vnútri odmietli.

Dôkazom môže byť aj konanie Jakuba a Jána. Prichádzajú k Ježišovi so súkromnou žiadosťou. Ježiš sa právom pýta na ďalšie podrobnosti a oni odpovedajú, že chcú sedieť po Jeho pravici a ľavici v Jeho sláve. Je ľahké odsúdiť ich požiadavku ako odporné sebecko. Títo dvaja muži však zasvätili svoj život službe Ježišovi a ich túžby možno neboli úplne sebecké.

Ježiš sa snaží učeníkom vysvetliť podstatu toho, čoho sa vlastne dožadujú. Pýta sa, či môžu piť Jeho kalich alebo byť pokrstení Jeho krstom. Jeho kalich bude kalichom utrpenia v Getsemanskej záhrade a na kríži (porovnaj s Mar 14,36) a Jeho krst bude Jeho smrťou a pohrebom (Mar 15,33–47). Tieto udalosti sú paralelné s Jeho krstom zaznamenaným v Markovi 1.

Jakub a Ján to však nevidia a nechápu. Ľahkovážne odpovedajú, že môžu. Ježiš potom prorockými slovami predpovedá, že skutočne budú piť Jeho kalich a budú pokrstení Jeho krstom. Jakub bol prvým z apoštolov, ktorý zomrel mučeníckou smrťou (Sk 12,2). Ján žil najdlhšie z apoštolov a záver života strávil vo vyhnanstve na ostrove Patmos (Zj 1,9). Ježiš ukazuje, že o tom, kto bude mať miesto v „sláve“, rozhoduje Boh.

Ako reagovali ostatní učenici na Ježišovu odpoveď? Nie príliš dobre. Čítame, že boli mrzutí (Mar 10,41). V gréckom texte je použité rovnaké slovo *aganakteo* s významom „byť nahnevaný, rozhorčený“, ako keď sa Ježiš hnevá na tých, ktorí bránili deťom, aby prišli k Nemu (Mar 10,14).

Ježiš si potom zvolal učeníkov a odovzdal im jednu z najdôležitejších právd. Ukázal, že kým pohanskí vládcovia využívajú moc na osobný prospech, v Božom kráľovstve musí byť moc vždy použitá na pozdvihnutie a požehnanie iných. Ježiš im ukazuje cestu ako Kráľ Božieho kráľovstva. Čím? Tým, že dal svoj vlastný život ako výkupné. Niečo také Jeho nasledovníci vôbec neočakávali.

APLIKÁCIA

- Čo pre kresťana znamená byť „služobníkom“ druhých? Ako sa tento princíp prejavuje v tvojej každodennej interakcii s ľuďmi?

„ČO CHCEŠ, ABY SOM TI UROBIL?“

⁴⁶Prišli do Jericha. Keď Ježiš vychádzal s učeníkmi a veľkým zástupom z Jericha, sedel pri ceste slepý žobrák, Timaiov syn Bartimej. ⁴⁷Keď slepec začul, že je to Ježiš Nazaretský, začal volať: „Ježiš, Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!“ ⁴⁸Mnohí mu dohovárili, aby mlčal, ale on kričal ešte hlasnejšie: „Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!“ ⁴⁹Ježiš sa zastavil a povedal: „Zavolajte ho!“ Nato slepca zavolali a povedali mu: „Dúfaj! Vstaň, volá ťa!“ ⁵⁰A on zhodil plášť, vyskočil a prišiel k Ježišovi. ⁵¹Ježiš sa ho spýtal: „Čo chceš, aby som ti urobil?“ Slepce mu povedal: „Rabbúni, aby som videl!“ ⁵²Tu mu Ježiš povedal: „Chod, tvoja viera ťa uzdravila!“ A hneď videl a šiel po ceste za ním. (Mar 10,46–52)

Ako Bartimej zareagoval na Ježišov príchod? (Mar 10,46–52)

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Pri našom štúdiu Evanjelia podľa Marka sme už hovorili, že Ježiš väčšinou ľuďom bránil, aby iným hovorili o Ňom a o Jeho zázrakoch. V tomto príbehu sa opäť stretávame s podobným motívom. Keď Ježiš opúšťa Jericho, ocitne sa v Jeho blízkosti nevidomý muž, ktorý žobral na kraji cesty. Akonáhle sa dozvie, že okolo prechádza Ježiš, muž začne kričať: „Ježiš, Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!“ (Mar 10,47) V súlade s už spomínanou myšlienkou *odhalenia a tajomstva* sú to tentoraz ľudia naokolo, ktorí preberajú úlohu tých, čo sa snažia muža umlčať.

Bartimej sa však nedá odradiť. Čím viac na neho naliehajú, tým hlasnejšie kričí: „Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!“ (Mar 10,48) Jeho slová sú vyznaním viery v Ježiša ako Mesiáša a dôvery, že ho môže uzdraviť. Titul „Syn Dávidov“ mal v Ježišových dňoch dva významy: (1) odkazoval na obnovu vlády kráľa Izraela (pozri Izaiáš 11; Jer 23,5.6; Jer 33,15; Ezech 34,23.24; 37,24; Mich 5,2–4; Zach 3,8; 6,12) a (2) ukazoval, že táto osoba bude uzdravovať a vyháňať zlých duchov.

Ježiš sa zastaví a ľuďom povie, aby slepého zavolali k Nemu. Je príznačné, že keď slepec prichádza k Ježišovi, zhadzuje svoj plášť. V Ježišovej dobe boli ľudia s postihnutím na úplnom dne spoločenského rebríčka – spolu s vdovami a sirotami. Išlo o jednotlivcov na okraji spoločnosti, bez príjmu a v reálnom ohrození života. Plášť bol pre muža jedinou istotou. Slúžil mu ako lôžko, prikrývka a ochrana súčasne. Vzdať sa ho, zanechať ho kdesi bez dozoru bolo prejavom viery, nádeje a istoty, že Ježiš muža uzdraví.

A Ježiš nesklamal. Každý, kto v evanjeliách prichádza za Ježišom s prosbou o pomoc, túto pomoc vždy nachádza. Ježiš kladie Bartimejovi rovnakú otázku, akú predtým položil Jakobovi a Jánovi: „Čo chceš, aby som ti urobil?“ (Mar 10,51; pozri aj Mar 10,36) Slepý bez váhania žiada, aby mohol vidieť. A Ježiš ho ihneď uzdravuje. Odpoveďou teraz už vidiaceho muža je, že Ježiša nasleduje na Jeho ceste.

Tento príbeh uzatvára časť o učeníctve, ktorá je ohraničená dvomi príbehmi o uzdravení nevidomých (porovnaj Mar 8,22–26 a Mar 10,46–52). Tieto dva príbehy ilustrujú, že učeníctvo znamená vnímať svet novými očami. Niekedy možno nie hneď úplne jasne, ale vždy to vedie k nasledovaniu Ježiša po ceste, ktorú nám ukazuje.

- Kričať si aj ty niekedy (doslovne alebo obrazne) na Ježiša: „Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!“ V akej si bol vtedy situácii? Čo sa stalo? Čo ťa takéto skúsenosti naučili?

APLIKÁCIA

PODNETY NA ZAMYSLENIE

V knihe *Cesta lásky* si prečítajte kapitoly „Ježiš a deti“ (DA 511–517; CL 332–335) a „Bohatý muž“ (DA 518–523; CL 336–339).

„Ježiš mal deti rád. Tešil sa z ich detskej prítulnosti a úprimnej, bezprostrednej lásky. Vďačná chvála z ich úst mu znela ako príjemná hudba. Povzbudzovala ho vo chvíľach únavy zo stretnutí s falošnými a pokryteckými ľuďmi. Spasiteľ si všade získaval oddanosť a dôveru detí svojím láskyplným zjavom a vlúdny, prívetivým prístupom k nim.“ (DA 511; CL 332)

„Ako kedysi onomu mladému šľachticovi, aj dnešným majetným a vysoko postaveným ľuďom sa môže zdať, že zrieknutie sa všetkého pre Krista je príliš veľká obeť. To je však jediná miera pre všetkých, ktorí sa chcú stať jeho učeníkmi. Čiastočnú poslušnosť nemožno prijať. Podstatou Kristovho učenia je sebaobetovanie. Často sa to vyžaduje a zdôrazňuje ako príkaz preto, že na záchranu človeka niet inej cesty než zbaviť sa tých vecí, ktoré by narušili celú jeho bytosť, keby si ich ponechal.“ (DA 523; CL 339)

NÁMETY NA SPOLOČNÉ UVAŽOVANIE

1. Ako môžete pomáhať deťom a mladým ľuďom zostať v spojení s Kristom a s cirkevným spoločenstvom? Prečo je takáto aktivita dôležitá?
2. Niekedy počujeme ľudí hovoriť, že im na peniazoch nezáleží. Nie je to však pravda. Každému ide o peniaze (v tom najlepšom prípade o ich poctivé nadobudnutie a múdre použitie). Na tom predsa nie je nič zlé. V čom teda môže byť problém s peniazmi a prečo si musia verní kresťania, či už bohatí alebo chudobní, dávať pozor na svoj vzťah k nim?
3. Ako by ste vy sami odpovedali na Ježišovu otázku: „Čo chceš, aby som pre teba urobil?“
4. Uvažujte o Ježišových slovách v Mar 10,43–45. Ako vyzerá život, ktorý sa riadi uvedenými princípmi? Ako sa môžeme naučiť slúžiť a nie byť tými, ktorých obsluhujú? Ako to súvisí s naším životom a s naším prístupom k druhým ľuďom?